

Sira Abenoza

«“No consentiràs pensaments impurs” vol dir: no pensis»

Doctora en Filosofia. Professora del Departament de Societat, Política i Sostenibilitat d'ESADE. Fundadora de l'Institut de Diàleg Socràtic. Autora de *Socratic dialogue: Voicing Values* i de dos documentals sobre la presó i Irlanda del Nord. Dirigeix la Casa dels Clàssics, dedicada a la divulgació de la literatura clàssica universal. Ara, publica *No consentiràs pensaments impurs* (Fragmenta Editorial).

P No consentiràs pensaments impurs. Qui? Per què?

R El llibre forma part de la col·lecció “Assaig. Deu Manaments”, que té la intenció de revisitar els Deu Manaments des d’una mirada actual. Per la meua condició de filòsofa, em van proposar tractar el novè (No consentiràs pensaments impurs), i ho vaig acceptar, pensant que, fins i tot per als que no hem rebut una cultura explícitament cristiana, catòlica, ens ha inclòs i parla molt del que pensem avui.

P El novè és, doncs, un manament preventiu?

R A diferència del novè, tots els Manaments es dirigeixen al que podem fer o no fer, a la nostra acció. Però m’imagino que es van adonar que, per controlar als feligresos, les persones, no n’hi havia prou dient-los el que no havien de fer perquè, en realitat, el germen més poderós i potser més perillós de l’èsser humà està en el seu pensament. Així emergeix aquest novè manament que dicta que parem esment, que controlem allò que pensem. Amb una formulació una miqueta ambigua que ens fa sentir que no només hem de controlar el nostre propi pensament, sinó que sembla que també ens està demanant que no deixem que els altres tinguin pensaments impurs.

P És una cosa que actua com una cotilla, dius al teu llibre...

R Si, perquè d'aquesta manera s'instaura un estat de control policial de la ment. Una espècie d'estat totalitari, orwel·lià gairebé, que no prohibeix només que puguem fer determinades coses, sinó que no podem ni pensar-les. Quan se'ns diu que no hem de tenir pensaments impurs, se'ns vol dir que els nostres pensaments han de ser purs. És a dir, perfectes. Assimilem la puresa a la perfecció. Si no podem tenir pensaments impurs i imperfectes, en el fons no podem pensar, perquè els humans, per definició, pensem de manera impura i imperfecta. Els humans no som déus, no som omniscients. El nostre pensament és sempre d'assaig i error; a les palpentes, a cegues... A diferència d'altres espècies animals, en pensar, l'ésser humà viola el món, la naturalesa... No consentiràs pensaments impurs vol dir, a la fi: no pensis, obeeix.

P Això és més aviat propi de les religions del Llibre, de la nostra cultura judeocristiana, o és d'abast universal?

R El novè no és un manament original, diguem-ne, sinó tardà. El catecisme ha posat molt d'èmfasi en aquesta qüestió i es va centrar molt en la impuresa del cos. A diferència d'altres religions, que no tenen aquesta objecció cap a la qüestió física, corporal. Aquí hi ha una paradoxa, perquè la noció de puresa l'adjudiquem a Plató, a qui l'obsessionava la puresa de l'ànima. No obstant això, el cristianisme ha anat tergiversant-lo. Sant Agustí és un dels primers que posa l'atenció en la corrupció del cos. En les seves *Confessions* li demana a Déu que el netegi de les seves impureses, la corrupció de la vida carnal que ha tingut abans de convertir-se. Cosa totalment menyspreable. Es veu el cos com una cosa bruta. I aquí hi ha l'origen de tots els mals. La meua tesi és que aquesta obsessió per la puresa, especialment la física, està en l'origen de malalties, pròpiament dites, i també de les de caràcter moral i polític.

P El novè manament inclou una repressió explícita dels sentits, quan diu coses com aparta la vista de...?

R Sí. Per exemple, l'emoció del fàstic té en l'origen, o podem atribuir-li, una funció biològica i de supervivència. Quan, per exemple, no hi havia control alimentari, determinades olors, que ens generaven fàstic, probablement ens salvaven d'enverinar-nos. Aquesta emoció ha anat degenerant i unint-se a l'obsessió per la puresa i la perfecció. En la infantesa, quan se'ns educa, se'ns diuen coses de sentit comú, com que no hem de menjar amb les mans. Però, a mesura que creixem, aquesta fixació amb la netedat i la puresa, que acaba sent obsessió per la perfecció, va derivant

en extrems patològics. Una cosa bastant comuna en la cultura puritana anglosaxona, que s'exporta i s'estén pel món. Sé de casos extrems de persones que poden sentir-se contaminades o atacades per virus. Des de mares que tanquen els seus fills quan tenen alguna malaltia perquè no les contagiïn, fins a persones que corren a la dutxa després de tenir relacions sexuals. La derivada trista d'aquesta patologia de la repugnància i el fàstic la paguen els més vulnerables. El que no fa bona olor, perquè no pot ni dutxar-se, genera fàstic. Això és llavor de racisme, xenofòbia, aporofòbia, gerontofòbia...

P En el catolicisme la Verge Maria ocupa un lloc preeminent, en la creació, el manteniment i el desenvolupament de la cultura de la puresa?

R Això és terrible i està en l'origen de moltes de les malalties mentals actuals. Entre les meves alumnes de Dret, em deia l'altre dia una professora, n'hi ha un 40% de diagnosticades d'algun trastorn mental o alimentari. Si el referent que tenim, l'ideal a què hem de tendir com a dones, és aquesta puresa inexistente, inassolible..., anem malament. La vida és embrutar-se les mans. Això és el que ens fa aprendre. La puresa de la Verge no té gens d'interès. Significa que no ha viscut res. En l'aspecte estètic, l'ideal que s'ha anat instal·lant, reforçat per la tecnologia, que ens permet retocar qualsevol imatge, fa angelicals els cossos i els rostres de les dones. I als homes, gladiadors, que és un altre tema. A les adolescents, i no només a elles, els agradaria assemblar-se a imatges irreals, d'una cosa inexistente. La idea de perfecció i puresa acaba generant un autoodi terrible. Un estat de frustració, insatisfacció..., permanent, en una carrera que no porta enlloc.

P O sigui, les derivades del cànon de bellesa, modelatge del cos..., del qual sap molt la publicitat?

R L'origen de tot això, insisteixo, té molt a veure amb aquesta obsessió per la puresa i la perfecció. No hem acceptat que ser humà és ser imperfecte, oblidatís, maldestre, brut... I això impulsa el desig de millora, però no el de ser pur. De la idea de puresa i perfecció se'n deriva tota una indústria. Totes les pulsions, desitjos, necessitats..., es converteixen en mercaderia, en el sistema econòmic actual. Un mercat que, especialment amb les dones, consisteix a facilitar tota mena de tractaments, productes, etc., que promouen una cosa que no és possible. Nenes de 12 anys fent-se tractaments de pell que acaben en malalties, dones posant-se bòtox, cirurgia estètica, gimnasos... Una cosa és estar bé als 60 i una altra pretendre tenir uns músculs com als 20. Cosa extrapolable a molts altres aspectes de la vida: la mare perfecta, la treballadora,

La idea de perfecció i puresa acaba generant un autoodi terrible. Un estat de frustració, insatisfacció permanent, en una carrera que no porta enlloc.

ordenada... El millor camí per tornar-nos neuròtics i infeliços.

P Això és extensible a l'àmbit ideològic, polític, estètic..., on el cànon d'allò perfecte exerceix la seva particular dictadura, a partir de la quimera de l'ideal...

R L'idealisme ha contribuït a tot això, sens dubte. I ho ha fet de diferents maneres. Tal com diu el seu nom, l'idealisme se centra en l'ideal i no en el real. Com bona part de la història de la filosofia, que, com ha qüestionat el feminisme, són entelèquies desvinculades de la realitat. Ideals que en la vida no es poden encarnar i no ajuden. Ha reforçat una tendència i unes idees que han contribuït a unes certes malalties. També la seva obsessió amb l'autonomia ho ha fet. Kant deia que un bebè plora perquè està frustrat per no poder aixecar-se i sortir caminant.

P S'albira alguna llum al final del túnel de la puresa i la perfecció, que continua enlluernant, malgrat la seva foscor?

R L'antídot a tot això, la manera com hauríem de mirar-nos i mirar el món per reduir aquesta patologia té a veure amb l'acceptació de la nostra impuresa, de la nostra imperfecció, com a part constitutiva de l'humà. En lloc de sentir fàstic, abraçar-lo. Primer en nosaltres, acceptar que cada any tenim més arrugues..., cosa que permet acceptar la imperfecció en l'altre. Ate-nuar l'obsessió per la perfecció i anar convertint-la en un desig equilibrat d'aprendre i millorar. I, per descomptat, caldria anar eradicant la pròpia noció de puresa. També pel que fa al pensament. Pensament impur no és vàlid, com si que ho és, per exemple, el pensament perillós, que porta la llavor d'alguna cosa que pot danyar a algú.